

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-66-3-83-89

УДК 378.147

Олена ГРЕЧАНОВСЬКА

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філософії та гуманітарних наук
Вінницького національного технічного університету
м. Вінниця, Україна
e-mail: stellamondo05@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В статті розглядається важливість методологічного підходу до формування конфліктологічної культури. Відзначає, що методологічною основою в розвитку гармонійно розвиненої особистості в технічному закладі вищої освіти є формування конфліктологічної культури майбутніх інженерів, яка є складовою професійною компетентності та базується на гуманітарній основі навчального закладу. Процес формування конфліктологічної культури у майбутніх фахівців технічних спеціальностей, в умовах професійної підготовки, з методологічної точки зору розглядається з позиції системного, діяльнісного культурологічного та компетентного підходів, які представлені в ієрархічній послідовності.

Ключові слова: педагогічний підхід, компетентний підхід, системний підхід, діяльнісний підхід, культурологічний підхід, ієрархія.

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси вищої освіти, впровадження інновацій у викладання дисциплін вимагають гуманізаційних засад у педагогічно-методологічних підходах в освітній процес технічних ЗВО. В Законі України «Про вищу освіту» (редакція від 25.07.2018, підстава 2443-VIII) зазначено, що «освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості» [1]. Маємо зауважити, що методологічною основою в розвитку гармонійно розвиненої особистості в технічному закладі вищої освіти є формування конфліктологічної культури майбутніх інженерів, яка є складовою професійною компетентності та базується на гуманітарній основі навчального закладу.

Важливість методологічного підходу до формування конфліктологічної культури в майбутніх інженерів ми вбачаємо в сутності трактування вітчизняної освіти в Законі України «Про освіту» (2017), де зазначено, що освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цін-

ностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [2].

Новітні тенденції та реформації у вищій школі показали, що традиційна система навчання стає неефективною та недосконалою для формування фахівця інженерної сфери через: недостатність спілкування та взаємодії між студентом та викладачем; однотипність проведення занять; недостатній рівень самостійної підготовки студентів; застарілий підхід викладачів до викладання дисциплін; профанація вищої освіти на рівні держави та знецінення інженерної професії, що призводить до відсутності мотивації у студентів. Тому актуальною є проблема впровадження нових підходів до підготовки майбутніх інженерів, яка повинна включати в себе спеціальні, гуманітарні та фундаментальні дисципліни. Тенденції до зменшення годин, особливо гуманітарного напрямку у технічних ЗВО, призведе до дисбалансу у професійному становленні інженера як фахівця та особистості в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Процес формування конфліктологічної культури у майбутніх інженерів в умовах професійної підготовки з методологічної точки зору ми вважаємо за необхідне розглядати з позиції системного,

діяльнісного культурологічного та компетентісного підходів.

Розкриття питань *системного підходу* в педагогіці розглядалися і розглядаються багатьма вченими як на теренах вітчизняної науки, так і за кордоном (М. Neil, І. Білецький, О. Власенко, С. Гончаренко, Н. Дюшеєва, Т. Льїна, А. Новиков, О. Отич, Ю. Шабанова, Г. Рогалева, В. Садовський, А. Чумаков та інші). Сутність *діяльнісного підходу* розкривали у своїх дослідженнях Г. Атанов, В. Беликов, А. Брушлинський, В. Краєвський, І. Лернер, А. Хуторський, С. Рубінштейн, Ю. Татур, Ю. Фокін, А. Вербицький, І. Зимня та інші.

Питаннями *культурологічного підходу* в освіті в різних її аспектах займалися ряд дослідників (Г. Балл, І. Балхарова, В. Воропаєва, В. Гура, І. Колмогорова, Л. Кормич, В. Багацький, М. Крилова, В. Медінцев, А. Погодина, В. Розин, Е. Фортунатова, І. Шапошникова, М. Роганова, І. Ісаєв, О. Беляєв, Ю. Бойчук, В. Жабаков, І. Лисакова, Л. Сундеева та інші).

Компетентістський підхід у вищій школі на сьогоднішній день є популярним. Формування компетентностей та компетенцій є основою нового змісту освіти, що буде як результат досягнення професіоналізму і ця проблема розкрита в роботах таких науковців як А. Андреев, В. Байденко, В. Безрукова, В. Болгаріна, Ю. Варданян, В. Дьомін, О. Жукова, О. Запєваліна, І. Зімня, В. Калінін, В. Краєвський, О. Овчарук, А. Маркова, О. Пометун, Дж. Равен, Л. Степашкіна, М. Чошанов, В. Шадріков, Ю. Фролов, А. Хуторський, С. Шишов та багато інших.

Під час формування компетентностей і компетенцій охоплюється багато інших педагогічних підходів, але ми акцентуємо увагу на ті, які вважаємо необхідними у формуванні конфліктологічної культури і розглядаємо їх у відповідній ієрархії. Також вважаємо, що їх застосування поступово має доповнювати одне одного, що дасть до позитивний результат.

Постановка завдання. Мета статті полягає у висвітленні ієрархії педагогічних підходів та їх функціонування в процесі формування конфліктологічної культури в майбутніх фахівців технічних спеціальностей в процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. В освіті, як і в іншій сфері життєдіяльності людини, все складається з відповідних систем (навіть коли існує враження безсистемності), тому ми розглядаємо системний підхід як необхідний у формуванні конфліктологічної культури.

Системний підхід у педагогіці спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язків та

зведення їх в єдину теоретичну картину. Як системі можна розглядати будь-яку пізнавальну діяльність, а її складовими є сам суб'єкт пізнання (особистість), процес пізнання, продукт пізнання, мета пізнання, умови, в яких вона перебуває тощо [3, 8].

В українській науковій літературі системний підхід трактується як напрям у спеціальній методології науки, завданням якого є розробка методів дослідження й конструювання складних за організацією об'єктів як систем. Системний підхід у педагогіці спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язку та зведення їх у єдину теоретичну картину. Наприклад, як системі можна розглядати будь-яку пізнавальну діяльність, а її складовими виступатимуть сам суб'єкт пізнання (особистість), процес пізнання, продукт пізнання, мета, умови, в яких перебуває система. У свою чергу, складові системи – підсистеми – можна розглядати як самостійні системи [4].

До основних принципів системного підходу відносять: *цілісність* (дає змогу розглядати одночасно систему як єдине ціле і водночас як підсистему для вищих рівнів); *ієрархічність будови* (наявність безлічі елементів, розташованих на основі підпорядкування елементів нижчого рівня елементам вищого рівня); *структуризація* (дає можливість аналізувати елементи системи і їхній взаємозв'язок у межах конкретної організаційної структури); *множинність* (використання кібернетичних, економічних та математичних моделей для опису окремих елементів і системи загалом); *системність* (властивість об'єкта володіти всіма ознаками системи) [5, 160].

Ми розглядаємо системний підхід у методології формування конфліктологічної культури як систематизацію знань культурологічної та конфліктологічної спрямованості в ієрархії спеціалізованих знань та їх використання під час навчально-виховного процесу, як здобуття подальшого досвіду їх застосування в професійній діяльності. Така системність необхідна, оскільки їх несистематизоване подання призведе до нерозуміння важливості цих знань у структурі професійної підготовки, але теоретичні знання повинні бути підкріплені діями, тому в освітніх підходах у формуванні конфліктологічної культури ми виділяємо також діяльнісний підхід.

Діяльнісний підхід у навчанні передбачає відбір змісту навчальних предметів з опорою на врахування специфіки майбутньої професійної (виробничої) діяльності. Підхід характеризується виявленням особливостей процесів надбання студентами культурно-історичного досвіду, накопиченого людством, і його передачі, виробленими

соціальною практикою, тобто засвоєння знань, умінь, навичок, видів та способів діяльності. Відбір освітнього матеріалу має відповідати критерію повноти і системності видів діяльності, необхідних для кваліфікаційної компетентності [6].

Діяльнісний підхід є загальноприйнятим у педагогіці та психології. Сутність діяльнісного підходу до навчання розглядає І. Зимня, яка вважає, що засвоєння знань відбувається одночасно з засвоєнням способу дій. Відповідно «знати» – означає здійснювати певну діяльність, пов'язану з цими знаннями. Таким чином, знання стають не метою навчання, а його засобом [7]. Ми бачимо, що в цьому визначенні прослідковується тісний зв'язок навчання та дій, тобто в нашому дослідженні це зв'язок системного та діяльнісного підходів.

В особистісно-зорієнтованій педагогіці діяльнісний підхід може застосовуватись у сенсі особистісної адаптації теоретичних знань і вироблення на основі цього індивідуального стилю професійної творчої поведінки. Особистісно діяльнісна парадигма розвитку професійної освіти передбачає інтеграцію особистісних показників і професійної готовності у процесі навчання майбутніх педагогів. У діяльнісному підході фахівцю доводиться виконувати різні за складністю і структурою професійні функції [8].

У формуванні конфліктологічної культури *діяльнісний підхід* є професійно-творчим спрямуванням, за допомогою якого формуються навички та вміння складових конфліктологічної культури на базі здобутих знань. Основною метою підходу є проектування та організація навчально-виховного процесу таким чином, щоб провідним значенням була дія та формування способу дій, які відображають або імітують професійні ситуації, тобто вміння за допомогою культурологічних знань здійснювати позаконфліктні дії. Діяльнісний підхід у методології конфліктологічної культури дасть змогу мотивувати знання, пов'язані з гуманітарно-культурологічним напрямком, навчати студентів самостійно приймати рішення та оцінювати ситуацію, формувати в собі здатність самоконтролю у будь-якій ситуації, сприяти установці на творчість. Діяльнісний підхід є важливим також тому, що практичного застосування знанням з гуманітарних дисциплін студенти технічних ЗВО не розуміють, адже одні знання не є самодостатніми. Тому цей процес відбувається за допомогою інтерактивних технологій, які мають в основі діяльнісний підхід.

Проблема з якою стикається сьогодні вища технічна освіта можна назвати культурною кризою. Людину можна вважати тоді повноцінною особистістю, коли вона розвивається як особистість завдяки входженню в культуру як індивід.

Культурологічний підхід ми вважаємо як таким, що є не лише основою методології у формуванні конфліктологічної культури, а його впровадження повинно яскраво прослідковуватись впродовж усього періоду перебування молоді людини у вищому закладі освіти, тому викладач повинен працювати не лише над питанням подання знань, а й для створення культурного середовища, в якому відбувається процес навчання. Гуманізація технічної освіти лежить в основі культурологічного підходу. Проблеми гуманізації технічної освіти, які висвітлюються все частіше у дослідженнях професійної сфери, в основному, зводяться до збільшення годин гуманітарних дисциплін, що швидше призводить до гуманітаризації навчання, а не до гуманізації та культурологічного розвитку студентів.

Розглядати культуру як систему моделей пропонують дослідники Г. Балл та В. Медінцев, розрізняючи при цьому моделі ідеальні, матеріальні та матеріалізовані, первинні та вторинні. Причому особа у цій системі може виступати як матеріальна модель, первинна або вторинна, залежно від того, у співвідношенні з якою моделлю вона розглядається [9]. На нашу думку, цей підхід є доцільним у розгляді особистості студента технічного ЗВО.

Освічена людина – це не тільки фахівець і не тільки особистість, як відзначає в своїх дослідженнях В. Розін, а саме людина культурна і підготовлена до життя, до змін способу життя, до зміни своїх уявлень, світогляду, світовідчуття. Автор також зауважує, що освічена людина є культурною в тому сенсі, що приймає та розуміє інші культури і цінності не тільки з позиції власної незалежності, а й чужої [10, 46]. Ми погоджуємося з автором в тому, що інкультурація студентів до своєї та інших культур – є одним із важливих завдань культурологічного підходу в сучасному освітньому просторі.

Сутність культурологічного підходу у своїх дослідженнях розкриває Ю. Бойчук, який вбачає вивчення світу людини в контексті її культурного існування, в аспекті того, чим світ є для людини, яким сенсом він для неї наповнений. Це вивчення культурного наповнення реальності, наявних культурних програм. Культурологічний підхід зумовлений об'єктивним зв'язком людини з культурою як системою цінностей [11].

Культурологічний підхід як конкретно-наукова методологія пізнання і перетворення педагогічної реальності має три взаємопов'язані аспекти дії, які презентує І. Ісаєва: – аксіологічний аспект культурологічного підходу обумовлений тим, що кожному виду людської діяльності як цілеспрямованій, мотивованій, культурно організованій,

властиві свої підстави, оцінки, критерії (цілі, норми, стандарт тощо) та способи оцінювання; – технологічний аспект культурологічного підходу пов'язаний із розумінням культури як специфічного способу людської діяльності; – особово-творчий аспект культурологічного підходу обумовлений об'єктивним зв'язком індивіда і культури. Індивід є носієм культури, тож у зв'язку з цим в руслі особово-творчого аспекту культурологічного підходу освоєння культури слід розуміти як проблему зміни самої людини, її становлення як творчої особистості [12]. Нам імпонує такий підхід науковця, адже він чітко розкриває аспекти, які необхідні при впровадженні культурологічного підходу під час формування конфліктологічної культури.

У впровадженні культурологічного підходу під час формування конфліктологічної культури значну увагу приділяємо спрямуванню молоді до розуміння національних традицій та культури, що не ставляться в протигагу іншим культурам, а несуть культурний розвиток та вміння його правильного застосування в професійній сфері; здатність особистості до культурного саморозвитку та культурної реалізації; творчий розвиток майбутнього інженера, який базується на культурно-технічних надбаннях суспільства; доступність та культурологічна спрямованість гуманітарних знань, відповідність їх фаховій спрямованості; вдосконалення педагогічних методологій для перетворення професійних знань студентів у професійно-культурологічні та надати навички їх реалізації на практиці. Цей підхід є базовим і, на нашу думку, на основі цього підходу будується методологія формування конфліктологічної культури.

Методологія формування конфліктологічної культури не може бути повною без застосування *компетентнісного підходу*. Зв'язок діяльнісного та компетентнісного підходів прослідковується у працях І. Беха, який вказує на те, що лише педагогіка розвитку, що базується на особистісно орієнтованому і діяльнісному підходах здатна забезпечити формування компетентності вищого рівня. Автор також доводить, що це положення сформовано на основі узгодження ідей діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів з цілями і завданнями компетентнісного підходу на засадах логічної доповнюваності. Діяльнісний підхід впритул наближається до ідеї компетентнісного підходу у межах тих компетентностей, які забезпечуються навчальними знаннями теоретичного рівня, коли те чи інше знання утримує внутрішні відношення, зв'язки, закономірності, властиві певному об'єкту чи явищу [13, 5]. І. Бех порівнює діяльнісний та компетентнісний підхід, де визначає, що суттєва відмінність цих підходів містить-

сяв рівні кінцевої мети, та вважає, якщо метою діяльнісного підходу є перетворення того, хто навчається, у суб'єкта навчання, то компетентнісний підхід повинен забезпечити несуперечливу трансформацію суб'єкта учіння у суб'єкта розвинутої суспільної практики, точніше, у суб'єкта практичної діяльності як цілеспрямованого перетворення дійсності. Також науковець зазначає, що якщо за діяльнісного підходу фрагменти практики слугували засобом формування знань і переконань, то за компетентнісного підходу навчальні надбання стають засобом досягнення цілі формування людини досвідченої [13, 7].

У тлумаченні компетентнісного підходу, запропонованого Г. Селевко, також виявляється практична орієнтованість. Він дає визначення компетентнісного підходу через образ випускника, що володіє компетенціями, які, в свою чергу, означають те, що він може робити, яким способом діяльності оволодів, до чого готовий [14], що дає нам підтвердження зв'язку педагогічних підходів.

Компетентнісний підхід є доволі розповсюдженим у навчально-виховному процесі вищої освіти і питання цієї тематики висвітлено в роботах багатьох науковців у різних сферах життєдіяльності.

Чітко прослідковується, на нашу думку, основа конфліктологічної культури в обґрунтуванні актуальності компетентнісного підходу російськими вченими В. Болотовим, В. Серіковим, які зазначають, що компетентнісний підхід висуває на перше місце не інформованість учня, а *вміння вирішувати проблеми*, котрі виникають у таких ситуаціях: 1) у пізнанні і поясненні явищ дійсності; 2) при освоєнні сучасної техніки і технології; 3) у взаємостосунках і взаєминах людей, у етичних нормах, при оцінюванні власних вчинків; 4) у практичному житті при виконанні соціальних ролей громадянина, члена сім'ї, покупця, клієнта, глядача, городянина, виборця; 5) у правових нормах і адміністративних структурах, у споживчих і естетичних оцінках; 6) у виборі професії і оцінці готовності до навчання у професійному навчальному закладі, коли необхідно орієнтуватися на ринку праці; 7) при необхідності вирішувати власні проблеми життєвого самовизначення, вибору стилю і способу життя, способів вирішення конфліктів [15]. Вирішення перерахованих ученими ситуації ми розглядаємо лише за умови формування конфліктологічної культури.

Підтвердження необхідності формування конфліктологічної культури та важливості компетентнісного підходу ми бачимо у підходах О. Субетто, який вважає, що у своїх цільових установках компетентнісний підхід не може мотивуватися принципом ринкового фундаменталізму і

базуватися на інтересах глобалізації ринку освіти і праці, оскільки ця тенденція з позиції онтології людства призводить до «відриву» від ціннісних засад рідної культури, формує «неокочівників» і фактично прискорює процес відчуження людини від природи, її подальше просування до екологічної загибелі. Онтологія компетентнісного підходу в XXI ст. є «людинорозмірна», ноосферна онтологія, у якій людина здобуває «розмірність» ноосферної (космопланетарної) людини, здатної виконати Місію Відповідальності за все Живе на Землі, за управління соціоприродною (соціобіосферною) еволюцією. Автор також розглядає додатковість компетентнісного до культуроцентричного, знанневоцентричного, системодіяльнісного підходів, причому науковець вважає всеосяжним саме культуроцентричний підхід [6, 23]. Ми погоджуємося з думкою автора, де він, аргументуючи свою точку зору, зазначає обмеженість компетентнісного підходу, який не може відобразити багатство внутрішнього світу людини, не охоплює собою формування культури особистості як якісної цілісності. Тому його застосування може дати ефект лише на базі ноосферного і культуроцентричного підходів до змісту освіти.

У методології формування конфліктологічної культури ми розглядаємо компетентнісний підхід як базову вершину до професійного становлення майбутнього інженера, що дасть змогу ефективної взаємодії між викладачем та студентом у формуванні необхідних компетенцій на основі конфліктологічної культури як складової професійної компетентності. Компетентнісний підхід є важливим для формування професійних компетентностей, але без застосування інших педагогічних підходів сформувати конфліктологічну культуру ми вважаємо не можливим.

Тому, для вдосконалення, розвитку та самореалізації студента потрібен взаємозв'язок усіх підходів, а для ефективності їх застосування в методології формування конфліктологічної культури – у визначеному порядку, тобто ієрархії. Для наочності нами було сформовано ієрархічний трикутник педагогічних підходів (рис. 1).

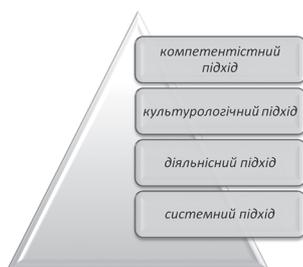

Рисунок 1 – Трикутник ієрархії педагогічних підходів конфліктологічної культури в майбутніх фахівців технічних спеціальностей

Розглядаючи трикутник ієрархії педагогічних підходів (рисунок 1), можна побачити, що в основі лежить *системний підхід*, роль якого – систематизувати подачу гуманітарних знань під час професійної підготовки як цілісної системи; – надати можливість студентові відчувати себе цілісною особистістю, яка поєднує в собі професійні знання та вміння і навички конфліктологічної культури, і є суб'єктом цього процесу; – планувати та організувати навчально-виховний процес таким чином, щоб теоретичні знання системно та гармонічно поєднувалися з практичним досвідом.

Наступним педагогічним підходом у формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей ми розглядаємо *діяльнісний підхід*, який передбачає: – навички застосування отриманих знань на практиці; – орієнтування на вибірковості знань з врахуванням специфіки професійної діяльності; – спрямування випускника до професійної діяльності з урахуванням культурологічної складової та творчого підходу до вирішення питань; – проектування та впровадження навчальної діяльності та здобуття навичок через дію, а не лише в засвоєнні знань; – створення умов для мотивації до навчання та здатність до самооцінки.

Культурологічний підхід – відповідає за культурологічний простір у навчальному середовищі студента; творче спрямування у дослідженні професійного фаху у руслі культурологічного знання; підхід, на який опираються всі педагогічні підходи; безперервний культурний саморозвиток; перетворення суто професійних знань на культурно-професійні та вміння використання їх на практиці; безконфліктне існування та міжособистісне спілкування в професійному середовищі.

Компетентнісний підхід ми презентуємо як вершину піраміди, оскільки за допомогою системного та діяльнісного підходів ми можемо формувати низку професійно важливих компетентностей, що є завданням методології формування конфліктологічної культури. Цей підхід розглядає: – вміння застосування знань гуманітарного циклу для удосконалення професійної компетентності; – розвиток навичок самоосвіти, самореалізації, самовдосконалення; – гуманітарного розуміння та підхід до інженерної професії; – вміння застосувати психологічно-стійкі якості в професійній діяльності; – здатність прогнозування та передбачення ситуацій в професійній діяльності.

Висновки і перспективи досліджень. Отже, в методологічних засадах нами виокремлено та проаналізовано педагогічні підходи до формування конфліктологічної культури у майбутніх фахівців технічних спеціальностей. Виявлено важливість ієрархії та взаємозв'язку цих підходів. Без

чіткої послідовності в застосуванні педагогічних підходів у методології формування конфліктологічної культури ми не отримуємо бажаної результативності. Дане дослідження ми вважаємо не вичерпним та хочемо зауважити, що представлен-

ні педагогічні підходи мають бути гнучкими. Переміни та реформи в освіті, потреби та запити студентства можуть вносити свої корективи або зміни, що потребує більш ретельного вивчення у різних галузях технічної та гуманітарної освіти.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» / Організація освітнього процесу. ст.47// [Ел. ресурс.]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Закон України «Про освіту» [Ел. ресурс.]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Системний підхід у вищій школі: підручник для студентів магістратури за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» / Ю.А. Шабанова– Д.: Національний горний університет, . – Д. : НГУ, 2014. – 120 с.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
5. Новиков А. М. Методология: словарь системы основных понятий / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М. : Либроком, 2013. – 208 с.
6. Теорія і методика професійної освіти : навч. посібник / за ред. З. Н. Курлянд. – Київ : Знання, 2012. – 390 с.
7. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – М., 2004.с.248, С. 24–26
8. Дегтярьова Г. Особистісний та діяльнісний підходи у післядипломній освіті інженерно-педагогічних працівників / Галина Дегтярьова, Тетяна Якимович // Вісник Львівського університету. – 2005. – Вип. 19. Ч. 1. – с. 369-377
9. Балл Г.О., Медінцев В.О. Особистість як індивідуальний модус культури і як інтегративна якість особи / Г.О.Балл, В.О.Медінцев // Горизонти освіти. – 2011. – № 3. – С. 7-14.
10. Розин В.М. Введение в культурологию. – М.: Междунар. пед. акад., 1994. – 104 с.
11. Бойчук Ю. Д. Культурологічний і аксіологічний підходи до формування еколого-валеологічної культури студентів педагогічних навчальних закладів / Ю. Д. Бойчук // Вісник НТУУ «КПІ». – 2009. – № 3. – (Серія «Філософія. Психологія. Педагогіка»),с. 121-125
12. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя / Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / И. Ф. Исаев. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 208 с.
13. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці //Виховання і культура. – 2009. – № 1-2 (17-18). – С. 5-7
14. Селевко Г. Компетентности и их классификация // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 138-139
15. Болотов В. А. Компетентностная модель: от идеи к образовательной парадигме / В. А. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 8–14.
16. Субетто А.И. Онтология и эпистемология компетентного подхода, классификация и квалиметрия компетенций. С-Пб – М.: Исследоват. центр проблем кач-ва под-ки спец-ов, 2006. – 72 с.

References

1. Zakon Ukrayiny` «Pro vy`shhu osvitu» / Organizaciya osvith`ogo procesu. st.47// [El. resurs.]. – Rezhym`m dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Zakon Ukrayiny` «Pro osvitu» [El. resurs.]. – Rezhym`m dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Sy`stemny`j pidxid u vy`shhij`j shkoli: pidruchny`k dlya studentiv magistratury` za special`nistyu «Pedagogika vy`shhoyi shkoly» / Yu.A. Shabanova– D.: Nacy`onal`nj gornyj uny`versy`tet, . – D. : NGU, 2014. – 120 s.
4. Goncharenko S. Ukrayins`ky`j pedagogichny`j slovny`k / Semen Goncharenko. – K. : Ly`bid`, 1997. – 376 s.
5. Novy`kov A. M. Metodology`ya: slovar` sy`stemy osnovnyx ponyaty`j / A. M. Novy`kov, D. A. Novy`kov. – M. : Ly`brokom, 2013. – 208 s.
6. Teoriya i metody`ka profesijnoyi osvity` : navch. posibny`k / za red. Z. N. Kurlyand. – Ky`yiv : Znannya, 2012. – 390 s.
7. Zy`mnyaya Y. A. Klyuchevye kompetentnosti` kak rezul`taty`vno-celevaya osnova kometentnosnogo podxoda v obrazovanu`y` / Y. A. Zy`mnyaya. – M., 2004.s.248, S. 24–26
8. Degtyar`ova G. Osoby`stisny`j ta diyal`nisni pidxody` u pislyady`plomnij osviti inzhenerno-pedagogichny`x pracivny`kiv / Galy`na Degtyar`ova, Tetyana Yaky`movy`ch // Visny`k L`vivs`kogo unyversy`tetu. – 2005. – Vy`p. 19. Ch. 1. – s. 369-377
9. Ball G.O., Myedincev V.O. Osoby`stist` yak indy`vidual`ny`j modus kul`tury` i yak integraty`vna yakist` osoby` / G.O.Ball, V.O.Myedincev // Gory`zonty` osvity`. – 2011. – # 3. – S. 7-14.
10. Rozy`n V.M. Vvedeny`e v kul`turology`yu. – M.: Mezhdunar. ped. akad., 1994. – 104 s.
11. Bojchuk Yu. D. Kul`turologichny`j i aksiologichny`j pidxody` do formuvannya ekologo-valeologichnoyi kul`tury` studentiv pedagogichny`x navchal`ny`x zakladiv / Yu. D. Bojchuk // Visny`k NTUU «KPI». – 2009. – # 3. – (Seriya «Filosofiya. Psyxologiya. Pedagogika»),s. 121-125
12. Y`saev Y. F. Professy`onal`no-pedagogy`cheskaya kul`tura prepodavatelya / Ucheb. posoby`e dlya stud. vyssh. учеб. zavedeny`j / I. F. Isaev. – M. : Y`zdatel`sky`j centr «Akademy`ya», 2002. – 208 s.
13. Bex I.D. Teorety`ko-pry`kladny`j sens kompetentnisnogo pidxodu u pedagogici //Vy`xovannya i kul`tura. – 2009. – # 1-2 (17-18). – S. 5-7
14. Selevko G. Kompetentnosti` y` x klassy`fy`kacy`ya // Narodnoe obrazovany`e. – 2004. – # 4. – S. 138-139
15. Bolotov V. A. Kompetentnostnaya model`: ot y`dey` k obrazovatel`noj parady`gme / V. A. Bolotov, V. V. Sery`kov // Pedagogy`ka. – 2003. – # 10. – S. 8–14.
16. Subetto A.Y. Ontology`ya y` epuy`stemology`ya kompetentnostnogo podxoda, klassy`fy`kacy`ya y` kvaly`metry`ya kompeten-cy`j. S-Pb – M.: Y`ssledovat. centr problem kach-va pod-ky` specz-ov, 2006. – 72 s.

Елена Гречановская. Методологические основы формирования конфликтологической культуры будущих специалистов технических специальностей

В статье рассматривается необходимость методологического подхода в формировании конфликтологической культуры. Акцентируется внимание на том, что методологической основой в развитии гармонично развитой личности в техническом заведении высшего образования является формирование конфликтологической культуры будущих инженеров, которая является составной профессиональной компетентности и базируется на гуманитарной основе учебного заведения. Процесс формирования конфликтологической культуры у будущих специалистов технических специальностей, в условиях профессиональной подготовки, с методологической точки зрения рассматривается с позиции системного, деятельностного культурологического и компетентностного подходов, которые представлены в иерархической последовательности.

Ключевые слова: педагогический подход, компетентностный подход, системный подход, деятельностный подход, культурологический подход, иерархия.

Olena Hrechanovska. Methodological grounds of the formation of conflictological culture of future specialists of technical specialties

The article deals with the importance of methodological approach to the formation of conflictological culture. The author notes that the methodological basis for the development of a harmoniously developed personality in a technical institution of higher education is the formation of conflictological culture of future engineers, which is a component of professional competence and is based on humanitarian grounds of an educational institution. The process of formation of conflictological culture of future specialists of technical specialties, within the context of professional training, from a methodological point of view is considered from the position of systematic, activity-based, culturological and creative, and competent approaches.

The systematic approach in the methodology of formation of conflictological culture is regarded as the systematization of knowledge of culturological and conflictological orientation in the hierarchy of specialized knowledge and its use during the educational process as gaining further experience of their application in professional activity. In the formation of conflictological culture the activity-based approach is a professional and creative direction, through which the skills and abilities of the components of conflictological culture based on the knowledge acquired are formed. An active-based approach in the methodology of conflictological culture will allow motivating knowledge related to the humanitarian and culturological direction, teaching students to make decisions independently and to assess the situation, to form the ability of self-control in any situation, to promote the creative mindset.

The culturological approach is not only the basis of methodology in the formation of conflictological culture, and its implementation should be clearly traced throughout the whole period of young person's studying in higher educational institution. In the implementation of culturological approach during the formation of conflictological culture, considerable attention is paid to directing young people to an understanding of national traditions and culture that are not opposed to other cultures, but bear cultural development and the ability to apply it properly in the professional field; personality's capacity for cultural self-development and cultural realization; the creative development of future engineer, based on the cultural and technical heritage of society. This approach is basic and on the basis of this approach the methodology of formation of conflictological culture is built.

In the methodology of formation of conflictological culture, the competence-based approach is considered as a basic top for the professional development of future engineer, which will allow effective interaction between the teacher and the student in the formation of necessary competences based on conflictological culture as a component of professional competence. The competence-based approach is important for the formation of professional competencies, but without using other pedagogical approaches, it is not possible to form conflictological culture as we consider.

For the improvement, development and self-realization of student, the interrelation of all the approaches is required, and for their effective application in the methodology of formation of conflictological culture they should be applied in a certain order.

Keywords: pedagogical approach, competence-based approach, systemic approach, active-based approach, culturological approach, hierarchy.